لایەنە شاراوەکانی ژیانی لینین

نووسینی پرۆفیسۆر: قسطنطین متفیف
وەرگیرانی لە عەرەبییەوە: هێمن خورشید

هەر لە منداڵیمانەوە , ئێمەی هاووڵاتیانی یەکێتی سۆڤیتی (جاران) راهێنرابووین لەسەر لێکۆڵینەوە و خوێندنی ژیانی لینین و مێژوویی خێزان و هاورێی و ناسیاوەکانی، چۆن ئەم کابرایە چاوی لەسەر یەك نەناوە و شەوانە تا بەیانی بەبێداری ماوەتەوە و هەربیری لە چۆنیتی رزگارکردنی رووس و هەموو مرۆڤایەتی کردووەتەوە لەدەست زەبرو زەنگی رژێمی قەیسەری و نەفرەتی سەرمایەداری! قۆناغی دووەم لە دیراسەکردنی ژیانی لینین و بایۆگرافیای ئەو لەدوای چوونە زانکۆی دەستپێدەکات, لە وێدا لێکۆڵینەوە بەشێوەیەکی قووڵتر و فراوانتر ئەنجامدەدرێت , ئەم قۆناغە چوار ساڵ دەخایەنێت . بابەتی لینین لە هەموو زانکۆکاندا بەشێوەیەکی نەویستەکی (اجباری) دەخوێنرێت, ئەویش لەرێگای بابەتەکانی وەك : مێژوویی حیزبی شیوعی رووسی , ئابووری سیاسی , شیوعیەتی زانستی و مێژوویی فەلسەفە پسپۆری خوێندکارلەهەر بوارێکدا بێت , دەبێت تاقیکردنەوەیەکی سەرکەوتوو ئەنجامبدات لەو بابەتانەی کە لەسەرەوە ئامارژەمان پێدا . دوای بەدەستهێنانی بەکالۆریۆس (بروانامەی تەواوکردنی زانکۆ) , قۆناغی سێیەم دەست پێدەکات کە ئەویش سێ ساڵ دەخایەنێت , لەم قۆناغەدا خوێندکار دەبێت لێکۆڵینەوە لەم بوارانەدا بەئەنجام بگەیەنێت : مێژووی حیزبی شیوعی رووسی , مێژووی فەلسەفە , هەروەها کارەکانی لینین کەئەویش سێ ساڵ دەخایەنێت , دوای تەوابوونی ئەم قۆناغەش خوێندکار دیسانەوە دەبێت تاقیکردنەوەیەکی سەرکەوتوو ئەنجام بدات. دوای ئەمانە قۆناغی کۆتایی دەستپێدەکات , لێرەدا لەسەر مرۆڤی سۆڤیاتی پێویستە بەردەوام بێت لەسەر لێکۆڵینەوەی بایۆگۆافیای لینین و کارەکانی: لەناو کێڵگەکاندا , لەکارەگەکاندا , لەنەخۆشخانەکاندا, لەدەزگا زانستییەکاندا, هەروەها لەیەکە عەسکەرییەکاندا, ئەمەش دەبێت بەدرێژیو بەووردەکارییەوە ئەنجام بدرێت ! ئەمە قەدەری مرۆڤی سۆڤێتی بوو کە دەربازبوونی لە دەستی مەحاڵبوو. لێکۆڵینەوەیەکی لەم شێوە دەبێت بە جۆرێك بێت کە بچوکترین و ووردترین شت لەژیانی لینین بەرنەشتەر بدات و شتێکی شاراوە نەهێڵێتەوە، بەڵام لەراستیدا وانییە " چونکە مرۆڤی سۆڤێتی تەنها لەیەك رێگەوە دەیتوانی لەژیانی لینین ئاگادار بێت , ئەویش ئەو رێگەیە بوو کە مەکتەبی سیاسی لیژنەی ناوەندی حیزبی شیوعی رێگەی پێدەدا , دیراسەکردن لەو بارەیەوە لە چوار چێوەیەکی تەسکدا رێگەپێدارو بوو, کەسی سۆڤێتی تەنها دەیتوانی لایەنە باشەکان و رووە گەشەکانی ژیانی لینین دیراسە بکات , وەك دامەزرێنەرێکی گەورەی حیزبی شیوعی و یەکێتی شورەوەی, لە جوغزێکی تەسکی رێگە پێدراودا , باسەرەتا لە نووسینەکانی (لینین)ەوە دەستپێبکەین کە ژمارەیان دەگاتە پەنجاو پێنج (٥٥) بەرگ , پێنج (٥) جار بە زمانی رووسی بەچاپ گەیەنراون ,پلانێکیش هەبوو بۆ ئەوەی چاپی شەشەم لە حەفتا (٧٠) بەرگدا بەئەنجام بگەیەنرێت. لەپاڵ ئەو نووسینانەی (لینین)دا نزیکەی چوار هەزار بەڵگەنامە هەیە کە بەدەستی لینین نوسراون, بەڵام لەژێرچاودێرییەکی وورد دا شاراونەتەوە , هەروەها سێ(٣) هەزار بەڵگەنامەی تریش هەیە، کە ئیمزای (لینین)ی پێوەیە! ئەوانەش هەر شاردراونەتەوە, سەرەرای ئەو نووسینە زۆرانەی لینین , هێشتا ئێمە بەتەواوی ئەو پیاوەمان نەناسیوە , بەڵکو لەراستی ئەو تێنەگەیشتوین , لینین لە (٢٢/٤/١٨٧٠) لەشاری سمبرك Simbir (کەدەکەوێتە سەر رووباری فولگا) لەدایکبووە, ناوی تەواوی ئەو (ڤلادیمیر ئیلیچ ئیلیانۆف)ە, ناوی سێیەمی واتە (ئیلیانۆف) لەرەگی ووشەی " تورکالیمك Turkickalmyk"ەوە وەرگیراوە کە لەزمانی رووسیدا بەمانای " گیانی مردوو " دێت , هەندێ لە پسپۆرە ئەکادیمییەکان وای بۆ دەچن کە پاشەرۆژی کابرا و چارەنووسی ئەو جەخت لەسەر ناوەکەی دەکەنەوە دەکرێت بڵێین ناوەکەی رەنگدانەوەی ئاکارە رۆحی و جەستەییەکانی ئەون , ئەگەر بێینە سەرباسی دڵسۆزی و وەفا , ئەوا هیچ کام لەم دوو سیفەتە لەو پیاوەدا بەدی ناکرێت لەراستیدا ئەو زۆر دڵرەق بووە , زۆر توندو وشکە تەبیعەت بووە, زۆر گوێی بەچارەنووسی خەڵکی نەداوە , هەربۆیە بەراستی گیانێکی مردوو بووە , خاڵی لەهەر هەستێکی مرۆڤانە. لەرووی بونیادی جەستەیی و نەخشەی دەم و چاوەوە ئەو دەچێتەوە سەر شێوەی تەتار یان کالمیك لەگەڵ دەرکەوتنی ئیسکی لاگوناکانیدا .چاوەکانی لەشێوەی دوودرزی باریکدا دەرکەوتن, بەم جۆرە دەردەکەوێت کە ئەو هیچ ئاکارێکی هاوبەشی لەگەڵ رەچەڵەکی (رووسی –

سـلافی) دا نییـه , زۆرێـك لـەم خەڵكانـە لەرەچـەڵەكی (كالمیك٠جافاس) لەكـەناری رووبـاری (فولگـا) دەبینـرێن , لێرەوە دەكرێت ئەو راستییە ئاشكرا بكەین كە لینین لـەرووی خوێنـەوە (یـەك رەگ) نـەبووە (واتـە: رەچـەڵەكی ئـەو تـەنها رووسـی نییـە) . ئـەو لێكۆڵـەرەوانـەی كـە گرنگـی بـە لێكۆڵینەوەی ژیانی لینین دەدەن , زۆر گرنگییان داوە بەناوە خوازراوەكەی , واتـە (لیـنین) لـەو كەسانەی كە محازەرەیان لـەبارەی لینینـەوە پێشكەشكردووە زانـراوە كـە ئـەوانیش نـەیانزانیوە نـاوی لیـنین لەلایـەن خۆیـەوە دانـراوە وەكـو خۆشەویستیەك بۆ رووباری (لینـا)ی رووسی كـە رووبارێكی ئێجگـار گەورەیـە و هـاوجووتی رووبـارێكی سـیبیری تـرە بـەناوی (ینیسـی) " چـونكە لیـنین بەشـێكی زۆری ژیـانی لەسـیبریا و بەنـەفی كـراوە بەسـەربردووە , ئەمـەش لـە كۆتاییەكانی سەدەی نۆزدەداو بەتازەیی روویداوە . لەبارەی (لیـنین)ەوە وا زانـراوە كـە لـە منداڵیـدا تەمبـەڵ بـووە, بۆیـە خێزانەكـەی ناویـان لێنـابوو (LEN) واتـە : تەمبـەڵ . دوای ئـەوەی (ڤلادیمـیر ئیلیـانوف) گـەورەبوو وچـووە ریـزی بزوتنـەوەی شۆڕشگێڕی رووسییەوە , نـاوێكی حـەرەكی بۆ خۆی هەڵبـژارد , ئەویش (لیـنین) بـوو كە بەمانای (تەمبـەڵی كردنـی) یـان (تەمبـەڵی) دێـت , ئـەم نـاوە رەنگدانـەوەی سروشتی ئەو بوو لەبەرامبەر كاردا , ئەو دوای دەرچوونی لە زانكـۆ (واتـە: دوای تـەواوكردنی زانكـۆ) هـیچ كـارێكی نـەكردووە, جگـە لـەدوو سـاڵ نەبێـت كـە وەك پارێزەرێـك بەرامبەر بە مووچەیەكی كەم كاریی كردووە , گرفتێكی تر رەچەڵەكی راستـەقینەی (لیـنین) ە , گەڕانـەوەی لیـنین بـۆ سویسـرا لـەرێگای ئـەڵمانیاوە لەسـاڵی (١٩١٧) بیروهۆشـی لێكۆڵـەرەوان و گرنگـی پێـدەرانی ئـەو بـووارەی بـە خۆیـوە خـەریككرد، چـونكە ئـەوكات ئـەڵمانیا لەگـەڵ رووسیادا كە جەنگدا بـوو . لـەو سـەروبەندەدا جگـە لـە رۆژنامـەكانی سـەر بەبـەرەی بەلشـەفی, هـەموو رۆژنامـە رووسـیەكانی تـر رەخنەیان لە لینین گرت و بەسیخوڕی ئەڵمانی و خیانەتكاری راستەقینە ناویان برد, بەرەی بەلشفیك , لینیین – یان زۆر بە گەورەپیشان دەداو بە رووسی راستەقینەو خاوەن رەچەڵەكی پـاك و نـەوەی بنەماڵەیـەكی بێگـەرد ناویـان دەبـرد , ئەمـە لەبارەی باوكی لینین , واتە(ئیلیا)ەوە، بەڵام بەلشـەفێكان زۆر بەوردی و بەشێوەیەكی سەیر رەچەڵەكی راستەقینەی دایكی لیـنین _ یـان شـاردووتەوە , بەلشـەفێكان ئـەم بـە رووسـی كردنـەوەی (لیـنین) یـان بۆیـە ئەنجامـداوە تـاوا لـە خـەڵكی رووسـیا تێبگەیـەنن كـە شۆڕشـی رووسـی تـەنها مێشـكێكی رووسـی دەتـوانێن هەڵیگیرسـێنێت , هـەر بۆیـە دەبـوو چـەند شتێك بشاردنەوە و چـەند شتێكیش بەدەربخـەن , پێویست بوو لەبیرو هۆشی جەماوەردا، (لیـنین)وەك كەسێكی رووسی وێنا بكەن.

لینین و خوێنی تێكەڵ !

مـن لـە پـڕ پـێچ و پـەناترین شـتەوە دەستپێدەكەم , دایكی لیـنین , نـاوی ئـەو " ماریا ئەلیكساندروفنا بلانـك" ە , ئـەو كچـی چوارەمە لـە خێزانـی " ئەلیكسـاندەر دیمتریفـیج بلانـك " , بـاوكی جوولەكـە و دایكیشـی سـویدییە. "ئەلیكساندەر بلانك " لـە منداڵیـدا ئـایینی ئەرسەدۆكسی رووسی هەڵبـژاردووە, لەمەشـەوە نـاوێكی تـازەی بەسـەردا بڕاوە ئـەویش نـاوی (دیمـتری)یـە كـە لـە بنـەمادا نـاوێكی رووسـییە. نـاوی ئـەو پێش ئەوەی بچێتە ناو ئـایینی ئەرسەدۆكسـییەوە " ئیسـرل (ئیسـرائیل) موشیفچ " بووە , بـەڵام نـاوی سـێیەمی ئـەو واتـە (بلانـك) دوای هەڵبـژاردنی ئـایینی تـازەش هـەروەكوخۆی ماوەتـەوە . بلانـك " بـاپیری لیـنین لـەڕووی دایكـەوە – واتـە بـاوكی دایكـی – لەشـاری (زیتومەر) ی سەر بە وولاتـی ئوكرانیا لـە دایكبووە , باوكی

بلانك كە ناوی (موشیە ئیتزكوفیتج بلانك) بووە , ئافرەتێكی سویدی مارەكردووە بەناوی (ئانا كارلوفنا ئوستند) ئەم پیاوە – واتە: باوكی بلانك – بازرگانێكی جولەكە بووەو لەشاری (ستاروكونستینتینو)ی سەر بە هەرێمی (فولین)ی ئوكرانیا نیشتەجێ بووە, لێرەدا پرسیارێك دێتە پێشەوە ئەوەیە، ئایا بۆ جوولەكەیەك دەلوێت لەیەك كاتدا هەم پزیشكی پۆلیسی بێت و هەم خاوەنداری كێڵگەش بێت لە كۆكۆشینكۆ ؟ لێكۆڵەرەوان بەپشتبەستن بەهەندێ لێكۆڵینەوەی پڕ لە گومان كەلە ئەرشیفی (ئەنجومەنی پیرۆز —المجلس القدس) لە (پترۆگارد) پارێزراوە لەو باوەڕەدان كە چوونە ناو ئایینی ئەرسەدۆكسی رووسییەوە بۆ كەسێكی جوولەكەلەو كاتەدا گرتنی لاچوونی زۆر لەمپەری دەدا لەبەردەم پاشەرۆژی كار كردنی ئەو كەسەدا (أ۰بلانك) كاتێك خوێندنی ئامادەیی تەواو دەكات دەچێتە (سانت پترسبۆرگ) پایتەختی دەوڵەتی رووسیای قەیسەری, لەوێدا خۆی و (بیل) ی براشی كە ئەویش ئایینی ئەرسەدۆكسی رووسی بۆ خۆی هەڵبژاردبوو پەیوەندی دەكەن بە ئەكادیمیای پزیشكیيەوە لەساڵی(١٨٢٠)وە لەساڵی (١٨٢٤) خوێندنی زانكۆ تەواو دەكەن . (ئەلیكساندەر بلانك) كچێكی بەناوی (ئانا گریگوریفسنا گروسكویف) لەشاری (پترسبۆرگ) مارە كردووە , (ئانا) كچێكی ئەڵمانی و لەخێزانێكی دەوڵەمەند بووە و لەهەمان شاردا نیشتەجێبوون , دوای تەواوكردنی زانكۆ " أ۰ بلانك" نێردراوە بۆ هەرێمی (سمۆلنسك) كە دەكەوێتە رۆژئاوای رووسیاوە , دوای ئەوە گوێزراوەتەوە بۆ شاری(بیرم) و دوای ئەوەش بۆ شاری (ئەزلاتاوست) كە دەكەوێتە رۆژهەڵاتی رووسیاوە , لەوێدا ئەو وەك لێكۆڵەرەوەی پزیشكی لە نەخۆشخانەیەكی سەر بەكۆمەڵگەی (ویبورنی) دامەزراوە لەساڵی (١٨٤٧) " أ . بلانك " لە كارەكەی دەستی كێشاوەتەوە و لەهەرێمی "كازان" نیشتەجیبووە , نازناوی (خاوەن شەرەفی رووسی – البنالە الروسیە) ی پێبەخشراوە پاشان بلانك كرا بەراوێژكاری دەوڵەت و كێڵگەیەكی لە دێی (كۆكۆشینكۆ) كڕی و تێیدا نیشتەجیبوون لەگەڵ هەموو ئەندامانی خێزانەكەیاندا كە بریتی بوون لە ژنەكەی و پێنج كچەكەی (ئانا, لویف , سوفیا , كاترینا لەگەڵ ماریا "دایكی لینین") " أ۰بلانك" زەوی جوتیارانی ناوچەكەی قوستبووەوەو هەموویانی بە مۆڵكی تایبەتی خۆی دەزانی , باوكی لینین (ئیلیا نیكولافیچ ئیلیانوف) لە خێزانێكی بچوكی بۆرژوازی هاتبووە دونیاوە , باوكی (ئیلیا)ناوی (فاسیلی ئیلیانوف) بوو , كاری بەرگدرووی دەكرد و لەشاری (ئیستراخان) كە دەكەوێتە نزیك سەرچاوەی "فوڵگا" وە دادەنیشت , دوای تەمەنی پەنجا (٥٠) ساڵی ئەم بەرگدوورە كچێكی گاوری (مەسیحی) كالمیكی خواست بەناوی (ئەلیكسیفنا سمیرنوفا) كە بەتەمەن بیست (٢٠) ساڵ لەو منالتربوو , لینین دەركەوتنی ئێسكی گۆناكانی لەوەو بۆماوەتەوە, ئەم ژنە سێ كوڕو دوو كچی بۆ پیاوەكەی خستووەتەوە كە یەكێكیان (ئیلیا)ی باوكی لینین–ە , ئیلیا دوای تەواوكردنی خوێندنی ئامادەیی پەیوەندی دەكات بە زانكۆی (كازان) وە , لەوێ بە خوێندنی بیركاری و فیزیاوە خەریك دەبێت .دوای تەواوكردنی خوێندن لەشاری (بینزا) دەست بە وانە ووتنەوە دەكات, هەر لەو شارە (ماریا) دەناسێت و پاشانیش دەیخوازێت , لەم ژن و مێردە (لینین) دەكەوێتەوە, لەساڵی (١٨٦٩) باوك و دایكی لینینماڵیان دەگوازنەوە بۆ شاری (سمبرسك) كە دەكەوێتە سەر رووباری فوڵگا هەر لەم شارەداو لە (١٨٧٠/٤/٢٢) لینین دێتە دونیاوە . لینین دوو براو چوار خوشكی دەبێت , براكانی (ئەلیكسەندە رودیمتری) و خوشكەكانی (ئانا , ماریا , ئەلگا) ئەمەی دوایی لەساڵی (١٨٦٨) دەمرێت , پاشان یەكێكی تر بەهەمان ناو (واتە : ئەلگا) كەلەساڵی (١٨٧١) لەدایك دەبێت . لەشاری سمبرسك ماڵی لینین خانوویەكی تازە دەكڕن , "لینین" یش پەیوەندی دەكات بە قوتابخانەیەكی ئامادەییەوە كە بەڕێوەبەرەكەی ناوی (فیودۆر كیرنسكی) دەبێت , ئەم (فیودۆرە) باوكی (ئەلیكسەندەر كیرنسكی) بوو كە پاشان بوو بە سەرۆك وەزیران لە حكومەتە كاتییەكەی رووسیا كە بەسەركەوتنی شۆڕشی ئۆكتوبەری ساڵی (١٩١٧) هەرەسی هێنا , لەساڵی (١٨٨٧) "ئەلیكسەندەر"ی برا گەورەی لینین بەهۆی تێوەگلانی لە هەوڵی تیرۆركردنی قەیسەر ئەلیكسەندەری سێیەم بڕیاری ئیعدام كردنی بەسەرا درا , دایكی لینین كە بەم هەواڵەی زانی , یەكسەر بەرەو "سانت – پترسبۆرگ" ی پایتەخت كەوتەڕێ , لەوێ یاداشتێكی پڕ لە داخوازی و داوای لێبوردنی بۆ قەیسەر بەرز كردەوە بەو ئومێدەی لە كوڕەكەی خۆش بێت , لەبەشێك لەو یادداشتەدا هاتووە :" گەورەم ! جەنابی قەیسەر , لێت دەپارێمەوە كە ژیانی كوڕەكەم پێ بدەیتەوە,

تەنها ئەمجارە کوڕەکەم بۆ بگێڕەوە , پەیمانت پێدەدەم کە ئیتر کاری وانەکات , هەموو هەوڵێکی لەگەڵدا دەدەم تا بیهێنمەوە هۆشی خۆی , هەرکات بیری هەڵەی بەسەردا هات یان شێتی گرتی بەئاگای بێنمەوەو هەستی مرۆڤدۆستی تێدا زیندوو بکەمەوە , لێت دەپاڕێمەوە ئەی قەیسەری گەورە , تکایە بەزەییەک !"

لینین

بەڵام براکەی لینین لەگەڵ چوار لە هاوڕێکانیدا ئەوەیان ڕەتکردەوە داوای لێبووردن بکەن , هەربۆیە لە (١٨٨٧/٥/٨) لەسێدارەدران) لینین بە هەواڵی لە سێدارەدانی براکەی کە زۆری خۆشدەویست بەتەواوی ڕاچڵەکا , ئەم ڕووداوە لینینی گەیاندە بەودەرەنجامەی گرتنەبەری توندڕەوی لەکاری شۆڕشدا وەک ئەوەی براکەی کردی ڕێگە چارەی ڕاستەقینە نییە , پێویست ناکات کادری سیاسی بەردەوام مەترسی لەناوچوونی لەسەر بێت هەر لەبەر ئەوەی بەردەوام لەگەڵ قەیسەردا ڕکابەری چەکدارانە دەکات , بەڵکو دەکرێت کادیری سیاسی هەر لە دوورەو بەشاراوەیی سەرکردایەتی شەڕەکە بکات , ئەم دەرەنجامە لەدواییدا بوو بە بنەمایەکی پاراکتیکی لای لینین، بەوردی کاری لەسەردەکرد. لەساڵی ١٨٨٧دا لینین لە زانکۆی " کازان" وەرگیرا , بەڵام بەهۆی جموجۆڵی شۆڕشگێڕانەیەوە دەرکراو بەدوور خراوەیی ڕەوانەی کێڵگەکەی کرا لە "کۆکۆشینکۆ", هەرلەدوای ماوەیەکی کەم توانی پەیوەندی بکات بە زانکۆ (سانت – پترسبورگ)ەوەو بروانامەی پارێزەری بە دەست هێنا .

خوێنی ئەڵمانی-سویدی

باپیری یەکەمی لینین لە دایکەوە (باوکی باپیری) کەناوی (موشیە ئیسکوفیچ بلانک) بوو. کچێکی سویدی خواستووە, ڕەچەڵەکی خێزانی ئەم کچە دەگەڕێتەوە بۆ شارێکی سویدی سەر بە (ئەپسالا Upsala) , ناوی ئەم کچەش "ئانا کارلوفنا ئوستند" ە , باوکی " ئانا" کەناوی " کارل ئوستند" بوو گەوهەر فرۆشێکی ناسراوبوو لە ئەوروپادا , بەتایبەت لای خێزانە دەوڵەمەندەکان , لەسەرووی هەموویانەوە گۆستافی چوارەم ئەدۆڵف . کەس وکارە سویدییەکانی لینن بەکاری دەلاکی ودروومان و چەندەها کاری ئازادی ترەوە خەریکبوون . باپیری لینین"لەدایکەوە" کەناوی " ئەلیکسەندەر بلانک" بوو , کچێکی ئەڵمانی بەناوی " گرسکویف "ی مارەکرد کە خەڵکی باکوری ئەڵمانیا بوو . لەم بنەماڵەیە چەندەها کەسایەتی گرنگ هەڵکەوتوون لەوانە: چەندین فەرمانبەر لە کۆمپانیای (Shade) ی ئەڵمانی , هەروەها کەسایەتی لاهوتی بەناوبانگ (هەفەرHefer) , مامۆستای خێزانی (فریدرکی سێیەمی) پاشای ئەڵمانیا (١٧٧٠-١٨٤٠) , هەروەها کۆرسیۆس E.Kurcius و مۆدێل V.Model, ئەم دووانەی دوایی دوو ژەنەراڵی سوپای نازی ئەڵمانی بوون کە هێرشی کردە یەکێتی سۆڤیات لەساڵی(١٩٤١) , ئەوەی جێگەی تێڕامان بێت ئەوەیە لینین لە خزمە نزیکەکانی (مۆدێل) ە , ئاشکراشە کە لینین لەدوای سەرکەوتنی شۆڕشی ئوکتوبەری (١٩١٧) هەستا بە قەتڵ وعام کردنی ملیۆنەها کەس لە گەلی ڕووسی , لە کاتێکدا (مۆدێل) ی خزمەتی بەشدار بوو لە خاپورکردنی یەکێتی سۆڤێت و لەناوبردنی ملیۆنەها کەسی ئەو وڵاتە , ئەویش لە جەنگی جیهانی دووەمدا .دوو کەسی پیاوکوژ ,لەیەک خوێن و یەک ڕەچەڵەک , لەوەدا بەتەواوی یەکدەگرنەوە , کە هەردووکیان ڕقی گەلی ڕووسی دڵیانی پڕکردبوو .

هەڵوێستی لینین لە ڕووسیا و میللەتی ڕووس

دوای لە سێدارەدانی برا گەورەکەی لینین , هەموو خزم و کەس و کارەکانی لێی تەکینەوەو بەکەمترین شت ئامادەنەبوون دەستی یارمەتی بۆ خێزانەکەی درێژ بکەن لەو گرفتەی کەتێیکەوتبوون , بەتایبەتی خزمە ڕووسیەکانی ,

ئەمە گرفتێکی ئێنجگار قورس و چاوەڕوان نەکرابوو بۆ لینین و خێزانەکەی , هەر ئەم هەڵوێستەی خزمە رووسیەکانیشی بوو بە بۆچوونی من کە لەدەروونی لینیندا هەستێکی دوژمنکارانەی بەرامبەر هەموو گەلی رووس دروستکرد , لینین لە هیچ یەك لە کارەکانیدا دوور تا نزیك باسی لەو خزمانەی نەکردووە , بەهیچ شێوەیەکیش حەزی بەناسینیان نەکردووە تێکەڵیان نەبووە, لەدوای سەرکەوتنی شۆڕشی ئۆکتوبەری (١٩١٧) و گرتنە دەستی دەسەلأت لەلایەن لینینەوە , وەکو زانراوە کەسو کارەکانی چەند جارێك هەوڵی ئەوەیانداوە پەیوەندی پێوەبکەن و لێی نزیك بکەونەوە ,بەڵام بێسوود و هیچ وەڵامێکیان لەلایەن (لینین)ەوە نەدراوەتەوە . وا دەردەکەوێت لینین زۆری رق لە رووسیەکان بوو بێت , رەنگە تورەییەکی بەرامبەر بەرووسیاش لە دڵدا دروست بووبێت " چونکە رووسیا براکەی لێسەندوە , رووسیاش جێگەی رووسە , بۆیە سەیر نییە خەش و قینیان لێهەڵبگرێت , رەنگە ئەو هەمو کوشت و برینەی لینین کردی دەربڕی ئەو دووژمنایەتییە شاراوی ئەو بێت , ئەم هەڵوێستەی لینین لە دوای سەرکەوتنی شۆڕشی ئۆکتوبەری (١٩١٧) ش هەر بە گوڕی مایەوە , بەڵگەش بۆ ئەمە هەڵوێستی ئەوە بەرامبەر بە رووسیەکان کە بەردەوام بە گێل و دەبەنگ وەسفی دەکردن و دەیگوت ناتوانن هیچ کارێکی زیرەکانە ئەنجام بدەن . لەلایەکی ترەوە لینین زۆر سەرسام بوو بە جولەکە ئەمەش بە ئاشکرا دیاربوو ئەو هەموو دەوربەری خۆی بە وان تەنیبوو , هەموو کات کارەکانی ئەوانی بەرز دەنرخاند و پلەو پایەی حیزبی زۆر هەستیاری پێدەبەخشین, ئەمەش لە نامەکانی هەردوو خوشکەکەی لینینەوە بە دەرکەوون لە دوای مردنی لینین لەساڵی (١٩٢٤)دا لیژنەی ناوەندی داوای لە (ئانا) ی خوشکی کرد تا بایۆگرافیای لینین بنووسێتەوە , ئەویش بەم کارە هەستاو لە ئەنجامدا لەساڵی (١٩٣٣) بوو بە کتێبێك هەر لە هەمان ساڵدا (ئانا) نامەیەکی بۆ (جۆزێف ستالین) نارد , کە و ئەو کات سکرتێری گشتی لیژنەی ناوەندی حیزبی شیوعی بوو , لەنامەکەدا هاتوو " " رەنگە لای جەنابت روون بێت , لەو لێکۆلینەوانەی کەلەسەر رەچەڵەکی باپیری لینین ئەنجامدراون دەردەکەویت کە ئەو لە خێزانیکی هەژاری جوولەکە بووە، هەروەك لە بەڵگەنامەکانەوە دە ردەکەوێت ئەو کوڕی چینی وردە بۆرزواژ بووە لە شاری (زیتومر موشیکا بلانك) ئە راستییە دەتوانیت خزمەتێکی زۆر بکات بە کێشەی رکابەریکردن یان دژایەتیکردنی (سامییەت)دا , راستی گەڕانەوەی رەچەڵەکی لینین بۆ سەر جوولەکە بەڵگەیەکی یەکلاکەرەوەیە لەسەر توانای لەبن نەهاتووی رەچەڵەکی سامی, بەراستی لینین زۆر رێزی لە جولەکە دەگرت و کارەکانیانی بەرزە نرخاند " نووسەری رووسی (د.فولکونوف) لەم بارەیەوە تێبینی کردووە کە ئەوەی خوشکەکەی لینین سەلماندوویەتی, دەتوانێت ئەو کارانەی لینین پێی هەڵساون لێکبداتەوە , ئەو هەمیشە ئەوەی بیری داروەستەکەی دەخستەوە کە خەڵکانی غەیری رووس لە شوێنە گرنگەکاندا دابمەزرێنن بە تایبەت جولەکە شوێنە سادەکان بدەنە دەستی رووسە گێلەکانەوە. ستالین پاش ئەوەی ئەم نامەیەی خوێندنەوە , بۆ خوشکەکەی لینینی نووسی "ئەوەی پەیوەندی بەزانیاری ناو ئەم نامەیەوە هەیە پێویستە لێی بێدەنگ بێت " بەڵام خوشکە گەورەکەی لینین لەسەر بۆ چوونەکانی خۆی سووربوو , دوای ساڵێك بۆ ستالینی نووسی " لە پەیمانگای لینین و هەروەها لە پەیمانگای ئەقلیشدا هەر لە کۆنیشەوە گەورەیی توانای ئەقڵی ئەم نەتەوەیە واتە (جولەکە) تێبینی کراوە , هەروەها تێبینی ئەو سودانەش کراوە کە لەئەنجامی تێکەڵبوونی خوێنی ئەوان لەگەڵ غەیری خۆیاندا بەدەست دێت , ئەمەش لە رێگەی ژن و ژنخوازییەوە بەمەبەستی چاکترکردنی وەچە (تحسین النسل) . خودی لینین شۆڕشگێڕێتی جولەکە و پابەندبوونیانی بە خەباتەوە نرخاندووە بەبەراوردکردنیان لەگەڵ رووسیدا کە بە ڕاڕایی و ناجێگیری لە هەڵوێستدا ناسراون, هەر خۆیشی ئەوەی روون کردووتەوە کە بەهێزترین رێکخستن لەناو رێکخراوە شۆڕشگێڕییەکاندا لە باشوور رۆژئاوا پەیوەندییان بەم هۆکارە هەیە , چونکە (٥٠٪)ی دانشتوانی ئەم ناوچانە بەرەچەڵەك جوولەکەن ". مێژوونووسی رووسی (د. فولکوگۆنوف) لەو بڕوایەدایە نامەی خوشکەکەی لینین لە شێوەی پەیامێکدایە کە دژ بە رووس نووسراوە, ئەو ئەم کارەی لە جیاتی براکەی ئەنجامداوە , بەڵام ستالین ئەو کات بەهیچ شێوەیەك رێگەی بە جەماوەر نەدەدا تا لەرەچەڵەکی راستی لینینی کە دەگەڕێتەوە سەر جولەکە ئاگاداربن , ئەم کارەی ستالین (شاردنەوەی رەچەڵەکی لینین لە جەماوەر) زۆر بەتوندی و بۆماوەیەکی درێژ بەردەوام بوو .

کاروبارە داراییە نهێنییەکان

لیـنین وەکـو پارێزەرێـك ئیشـی نـەکردووە تـەنها بـۆ ماوەیـەکی کـەم نـەبێت , بـەڵام ئـەو هـەموو زانیارییـەکانی لەبارەی یاساوە بەکاردەهێنا بۆ بەڕێوەبردنی کێشمە کێشی حیزبییانەی نێوان خۆی و رکابەرەکانی, هەروەها بۆ گەیشتن بەسـەرکردایەتی حیـزب و دەسـت بەسـەراگرتنی, لەلایـەکی ترەوە لینین و حیزبەکەی توانییان ببن بە خاوەنی سامانێکی ئێجگار زۆریش هەڵگیرسانی شۆڕشی ئوکتۆبـەری (١٩١٧) , ئـەم سـامانە لـە چـەند سەرچـاوەیەکی جیـاوازەوە بەدەسـت دەهات , کەمترین داهات لەو ئابوونەوانەوە دەهات کە حیـزب لە ئەندامانی وەردەگرت , سەرچاوەیەکی تری ئەم سامانە لـە دزین و بڕینـی بانك و دەزگا دارایـی و کۆمپانیا جۆربەجۆرە ناوخۆییـــــەکانی رووســـــیاوە بەدەســــــتدەهات . بانــــدە چەکدارەکانی حیزب بەسـەر پەرشتی ستالین (جوگاشـفیلی) و تبرپتروسیان (کامۆ) کاریان ببووە تۆقاندن و بلاوکردنەوەی تـــرس و بـــیم لــــەناو بانکــــەکان و دەزگـــا داراییــــەکان و کۆمپانیاکاندا , دوایش ئەو پارە دزراوانەی کە خاوەنەکانیان کوژرابوون دەنێردرا بۆ دەرەوەی رووسیا و لەبانکەکانی بلۆك دەکـران . گـەورەترین دزی ئەنجامـدرا بێـت ئـەو دزییەیـە کـە ستالین و تیروپتروسیان ئەنجامیاندا لە مەیدانی (ئێریڤان) لـە (تبلیسی) پایتەختی جۆرجیا لە رۆژی (١٩٠٧/٦/٢٦) , لـەم دزییـەدا بانـدە چـەکدارەکەی حیـزب تـوانی (٣٤٠) هـەزار (رۆبـڵ) بـدزێت و دوایـش پارەکـە نێـردرا بـۆ بانکـەکانی دەرەوەی وڵات لـەو شـوێنەی لینینـی تێـدا نیشـتەجێبوو، سەرچاوەی سێیەمی داهاتی حیزب , ئەو سەروەت و پارانـە بـوو کـە لـە دەوڵەمەنـدەکانی رووسـەوە پێشکەشـدەکرا لـە نموونـەی (سـافامورۆزف) و (نیکـولای ئیشـمت) , هـەروەها ئەوەی کەلە زانا و شاعیران و نووسەرانەوە پێشکەشدەکرا بە تایبەتی (مەکسیم گۆرگی). سەرچاوەی چوارەمی ئەم سامانە ئـەو هاوکارییـە داراییـە زۆرانـە بـوو کـە حکومـەتی ئـەڵمانیا دەیکردن لە پێش جەنگی جیهانی یەکەم و لەگەرمـەی جـەنگ و دوای جەنگیشـــــدا دەســــەڵاتدارانی ئـــــەڵمانی هــــەموو توانایـەکیان خسـتبووەگەڕ بـۆ سـەرنگومکردنی حکومـەتی رووسـی بە سوود وەرگـرتن لـە هاوکاری و یارمـەتی بـەرەی بەلشـەفی ئاشکراشـبوو کـە حکومـەتی ئـەڵمانی لـە هـەوڵی فراوانکردنـی دەسـەڵاتی سیاسـی و ئـابووری خوێـدابوو, مەبەستێکی تریشـی ئـەوە بـوو بتوانێـت کـەلێن بخاتـە نێـوان هاوپەیمانێـی سێ قـوڵی (فەرەنسـا , ئینگلیـز, ئـەمریکا) بـۆ دژایـەتی ئـەو دروسـتبوو بـوو , هـەر لـەم بارەیـەوە (د . فۆلکۆگۆنوف) دەپرسێت : "چۆن بۆ لینین و سەرکردایەتی پارەتەکـەی لـووا بـڕوا بـە خۆیـان بێـنن کـە مافیـان لـە دیاریکردنی چارەنووسی نەتەوەی رووسیدا هەیە؟ چۆن بوو ئەو کەسانەی بچوکترین پەیوەندییان بە چینی کرێکارەوە نەبوو , کارێکی خوێناوی ترسناکیان لە رووسیادا دەست پێکرد بەناوی چینی کرێکارەوە ؟"

لینین و ستالین

بلیمەتی لینین

توانـای لیـنین لـە پێشـبینی و زانینـی رووداوەکـانی داهـاتوودا گـەورەکرابوو موناقەشـەکردنی ببـوو بـە عـەیب , واپێشـاندرابوو ئـەو دەتوانێـت هـەواڵی لـە رووداوەکـانی پاشـەرۆژبدات و دەزانێـت چـی روودەدات , کەسـیش لـەم بـوارەدا شـان لـە شـانی نـادات , بـەڵام لێکۆڵینـەوەو شیکارکارییە وردەکان پێچەوانەی ئەمە دەسەلمێنن.بینیمان دوای تێپـەڕبوونی (٧٥) سـاڵ بەسـەر شۆڕشـی (١٩١٧) دا چـۆن یەکـەم دەوڵـەتی شۆسیالیسـتی توانـای خـۆڕاگرتنی نەماو لە ساڵی (١٩٩١) دا هەرەسی هێنا , هەمان چارەنووس رووبەڕووی شۆڕشی شۆسیالیستی جیهانی بووەوە , ئەمە یەکێك لەپێشهاتە درۆینەکان. با نموونەیەکی تر بهێنینەوە (٧٩) سـاڵ بـەر لـە ئێسـتا دوو مـانگ پـێش هەڵگیرسـانی شۆڕشی بورجوازی لە رووسیا لە شوباتی (١٩١٧) , کاتێك هێشتا لینین لە سویسرا بوو , لە موحازەرەیەکیدا لە جنێف بـە بۆنـەی یـادی دوانزەهـەمین ساڵڕۆژی شۆڕشـی یەکـەمی لەسـاڵی (١٩٠٥) دا , ووتـی : " ئێمـەی بـە تەمەنـەکان , بڕواناکـەم تەمـەن رێگـەمان بـدات تـابمێنین و شـەڕی جیاکـەرەوەی هـەق و ناهـەق (المعرکه الفاصله) ببینین لـە شۆڕشی داهاتوودا " " بەڵام کاتێك هەواڵی شۆڕشی شوباتی پێگەیشت راچڵەکا و هەموو شتەکانی لاتێکەڵ بوو .

دەستی ئەڵمانیا لە شۆڕشی ئۆکتۆبەری ١٩١٧دا

لیـنین و بـەرەی بەلشـەفی زۆر بەمەبەسـتەوە فاکتـەری ئـەڵمانییان لـە شۆڕشـی ئوکتۆبـەری (١٩١٧)دا شـاردەوە، چونکە ئەگەر ئەو کات ئەمە بزانرایە تەنها خەجاڵەتی نەبوو بۆ لینینی و پارتەکـەی , بـەڵکو ئەگـەری مردنـی پاشـەڕۆژی سیاسی لینیشـی لـە ئارادابوو , بـەڵام سـەرەڕای هـەموو ئـەو فێڵانـەی کـە لیـنین و بەلشـەفێکان کردیـان بـۆ شـاردنەوەی خیانەت و پیلانگێڕان دژ بە رووسیاوە گەلی رووسی , راستی ناکرێت لەناو بچێت , یان بشاردرێتەوە , ووتەیەکە رووسی لـەم بارەیـەوە هەیـە , دەڵێـت : " ناکرێـت کونـە پـەپوو لـە جانتایەکدا بشاردرێتەوە " ئـەڵمانی و رووسییەکان زۆریـان لەسەر ئەم بابەتە نووسیوە . حکومەتە کاتییەکەی کیرنسکی لە رووسیا لێکۆڵینەوەیەکی لەبارەی تاوانبارێتی (لینین)ەوە ئەنجامدا , لـەو لێکۆڵینەوەیـەدا "لیـنین"ی وەك سـیخورێکی ئەڵمانی و خیانەتکارێکی دژ بە رووسیا بە خـەڵکی ناسـاند . لێکۆڵینـەوە کـە بیسـت ویـەك (٢١) بـەرگی لـە جموجووڵـە خیاتکارێکـانی لینینـی لـە خزمـەت دەزگـای ئیسـتیخباراتی ئەڵمانیـدا لـە خۆگرتبـوو، بـەڵام لـەو کاتـەدا دەسـەڵاتدارانی رووسـی نـەیانتوانی بیگـرن و بیـدەن بـەدادگا . پەیوەنـدی بەلشـەفی بـە ئـەڵمانیاوە پەیوەندییـەکی سیاسـی و ئـابووری بـوو , هاوڕێکـانی ئـەڵمانیا , یارمـەتی بەلشـەفیکیاندا لـە رووخاندنی دەسـەڵاتی قەیسـەریدا "ئەلیکسـەندەر پـارفس و یـاکوف گانتسـکی" (دوو بەلشـەفی بەرەچـەڵەك جولەکـە) یارمەتی لینین و هاورێبازەکانیاندا تابتوانن بچنە ناو خاکی رووسیاوە لەگەرمی جـەنگی جیهانی یەکەمدا . لە تـەمووزی (١٩١٧) دا حکومەتی کاتی رووسی بڕیاری دەستگیرکردنی لینینی دەرکرد، بەڵام هەرزووئەم هەواڵەی پێگەیشت و توانی خۆی بشارێتەوە.

لینین و کیرنسکی

ئـەم دوانـە هـەر لـە منداڵییـەوە یـەکتریان دەناسـی, کیرنسـکی دوا سـەرۆك وەزیـری حکومەتـە کاتییەکـەی رووسیای قەیسەری بوو "لینین"یش رێکخەرو پلاندانەری شۆڕشـی ئوکتۆبـەری ١٩١٧ , هـەردووکیان خـەڵکی یـەك شـاربوون کـە ئـەویش (سیمبرسـك) بـوو . بـاوکی کیرنسـکی بەڕێوەبەری ئەو خوێندنگائامادەییە بوو کە لینین دەرسی تێدا خوێندبوو, کیرنسکی باوك یارمـەتی لینینـی دا لـە دژی بڕیـاری دوورخسـتنەوەی لیـنین لـە خوێنـدن کـە لەلایـەن حکومـەتی قەیسـەرییەوە دەرچـوو بـوو , دوای ئـەوە لیـنین توانی خوێنـدنی ئامادەیی بەسـەرکەوتوویی تـەواو بکـات و باشـترین دبلـۆم بەدەسـت بێنێـت و مـەدالیای ئاڵتونیشـی پێبەخشـرا دیسـانەوە دەسـەڵات ئەمـەی پێـی قبـوڵ نـەکرا , لێرەدا کیرنسـکی بـاوك جـارێکیتر بـەرگری لـە لیـنین کـرد, بەمـەش لیـنین مـەدالیای ئاڵتونی بەدەستهێنا . هـەر ئەمـەش بـووە هـۆی ئـەوەی لیـنین بـەبێ ئەنجامـدانی تاقیکردنـەوە لـە زانکۆی کازان دەربکیرێت , رەنگە ئەمە وایکرد بێت کە لینین خۆی بە قەرزار بزانێت و لەدەروونیدا مابێتەوە " بەڵام لێرەدا پرسـیارێك دێـتە پێشـەوە " چـی وای لـە "ئەلیکسـەندەر کیرنسـکی"کرد کـە سـەرۆك وەزیرانـی حکومـەتی کـاتی بـوو رێگـەی بـاوکی بگرێتـە بـەر لـە یارمەتیـدان و نـەرمی نوانـدن بەرامبــەر بــە لیــنین ؟ ســاڵی ١٩١٧ بــە هــەموو رووداوە گرنگەکانییـەوە هـات , کیرنسـکی بڕیـاری دەسـتگیرکردنی "لیـنین"ی دەرکـرد کەلـە ئـەڵمانیای گـەورەترین دووژمنـی روسـیاوە دزەیکردبـووە ناوخـاکی رووسـیاوە لـە کاتێکـدا ئەڵمانیا لە جەنگدابوو لەگەڵ رووسیادا , بەڵام لینین هەواڵی دەسـتگیرکردنەکەی هـەر زوو پێگەیشـت و خـۆی شـاردەوە , هەموو بەڵگەکان ئەوە دەرەخـەن کیرنسـکی هـەرخۆی هـەواڵی گرتنەکـەی بـەلینین داوە، بەمـەش جـارێکی تـر چـاکەی بنەماڵەکەی کیرنسکی بۆ لینین دووبارە دەبێتەوە و دەبێـە قـەرزێکی راستەقینە لـە ئەستۆی لینیندا , هـەر دوای چـەند هەفتەیـەك لەمـە , رووسـیا رووداوێکـی گـەورە بـە خۆیـەوە دەبینێت , ئەویش هەڵگیرسانی شۆڕشی ئوکتۆبەری ١٩١٧ و هەرەسـهێنانی حکومـەتی کیرنسـکییە , لـە گەرمـەی ئـەو کوشت و برە هەرایەدا کە خوێنی ملیۆنەها رووسی تێدا رژا , کیرنسکی رزگاری دەبێت , ئەویش لە رێگـەی لەبەرکردنی جل و بـەرگی ژنانـەوە کـە کـەس نایناسـێتەوە " پاشـان بـۆ ئۆتـومبێلێکی ئـەمریکی کـە ئاڵایـەکی ئـەمریکی بەسـەرەوە دەبێت دەگوازرێتەوە بۆ بارەگانی سەفارەتی ئەمریکی لەگەڵ ئەندامانی خێزانەکەیدا , لێرەدا جارێکیتر بەڵگەکان ئەوە دەردەخەن کە لینین خۆی ئاسانکاری بۆ رزگارکردنی گیانی کیرنسکی کردەوە , هەروەك ئەوەی قەرزەکەیان بداتەوە .

سەرچاوە

گۆڤاری (العالم) ژمارە (٥٥٥, ٨ شوبات/١٩٧٧) (٥٤,٥٥,٥٦)

*لێکۆڵەرەوەیەکی رووسیە .